

VERGİ HUKUKU

Temel Kavramlar İlkeler ve Kurumlar

Gözden Geçirilmiş 21. Baskı

Prof. Dr. Sadık KIRBAŞ

Okan Üniversitesi

Hukuk Fakültesi

Siyasal Kitabevi

2018

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Vergi Hukuku

Temel Kavramlar İlkeler ve Kurumlar

Prof. Dr. Sadık Kırbas

Kapak ve Sayfa Düzeni: Gamze Uçak

©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.

20. Baskı, 2015 Şubat, Ankara

21. Baskı, 2018 Haziran, Ankara

ISBN: 979-975-7351-11-4

Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik

Yayıncı Sertifika No: 14016

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

Baskı:

Tarcan Matbaacılık Yayın. San.

Sertifika No: 25744

İvedik köy mah. İvedik cad. No: 417/ A

Yenimahalle/ANKARA Tel: (0312) 384 34 35

Dağıtım:

Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0 (312) 419 97 81 pbx

Faks: 0 (312) 419 16 11

«Eşim Ruh'a...»

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	xv
Kısaltmalar.....	xvii

Birinci Bölüm

GENEL BİLGİLER

I. VERGİ HUKUKUNUN ANLAMI VE KONUSU.....	1
A. Vergi Hukukunun Anlamı.....	1
1. Hukuk Kavramı.....	1
2. Maliye Hukuku Kavramı.....	3
3. Vergi Hukukunun Anlamı.....	5
B. Vergi Hukukunun Konusu.....	5
II. VERGİ HUKUKUNUN HUKUK SİSTEMİ	
İÇİNDEKİ YERİ VE ÖZERKLİĞİ.....	7
A. Vergi Hukukunun Hukuk Sistemi İçindeki Yeri.....	7
B. Vergi Hukukunun Özerkliği.....	9
1. Özerkliğe Karşı Olanların Düşünceleri.....	9
2. Özerkliğe Taraftar Olanların Düşünceleri.....	10
III. VERGİ HUKUKUNUN DİĞER HUKUK	
DALLARIYLA İLİŞKİSİ.....	11
A. Kamu Hukuku Dallarıyla İlişkisi.....	11
1. Anayasa Hukuku ile İlişkisi.....	11
a. Verginin Kanuniliği İlkesi.....	11
b. Vergi Kanunu Önünde Eşitlik İlkesi.....	12
2. İdare Hukuku ile İlişkisi.....	13
3. Ceza Hukuku ile İlişkisi.....	14
4. Yargılama Hukukları ile İlişkisi.....	14
5. Uluslararası Hukuk ile İlişkisi.....	15
B. Özel Hukuk Dallarıyla İlişkisi.....	16
IV. VERGİ HUKUKUNUN DALLARI.....	17
A. Vergi Ceza Hukuku.....	17

B. Uluslararası Vergi Hukuku.....	18
C. Vergi Usul Hukuku.....	19
D. Vergi İcra Hukuku.....	19
V. VERGİ HUKUKUNUN KAYNAKLARI	20
A. Hukuk Kaynakları Kavramı.....	20
B. Vergi Hukukunun Yasama Organından Doğan Kaynakları.....	21
1. Anayasa	21
2. Kanun.....	24
3. Uluslararası Vergi Anlaşmaları	27
C. Vergi Hukukunun Yürütme Organından Doğan Kaynakları.....	29
1. Kanun Hükmünde Kararname.	29
2. Bakanlar Kurulu Kararları.	30
3. Tüzük	32
4. Yönetmelik.....	33
5. Genel Tebliğ.....	34
6. Özelge (Mukteza)..	36
7.Sirküler.....	37
8.Genelge / Genel Yazılar	38
D. Vergi Hukukunun Yargı Organından Doğan Kaynakları	38
1. Anayasa Mahkemesi Kararları.....	38
2. İçtihadı Birleştirme Kararları.....	40
3. Diğer Yargı Kararları	42
E. Bilimsel Öğreti.....	42
F. Örf ve Adet..	44
VI. VERGİ KANUNLARININ UYGULANMASI	45
A. Vergi Kanunlarının Yer Bakımından Uygulanması.	45
B. Vergi Kanunlarının Zaman Bakımından Uygulanması.....	48
1. Vergi Kanunlarının Yürürlüğe Girmesi.....	48
2. Vergi Kanunlarının Yürürlükten Kalkması	49
3. Vergi Kanunlarının Geriye ve İleriye Yürümesi.....	50
C. Vergi Kanunlarının Anlam Bakımından Uygulanması (Yorumu).	53
1. Yorum Kavramı.....	53
2. Yorum Türleri.....	54

3. Yorum Yöntemleri.....	55
a. Deyimsel Yorum.....	55
b. Amaçsal Yorum.....	56
4. Konu İle İlgili Diğer Kavramlar.....	56
a. Kıyas.....	56
b. Atıf.....	57
c. Boşluk Doldurma	57
d. Ekonomik Yaklaşım.....	58
e. Vergi Peçeleme.....	59
f. Tipiklik / Tipleştirme.....	59
g. Evleviyet.....	60
h. Aksi ile Kanıt.....	60

İkinci Bölüm

VERGİ HUKUKUNUN BAZI TEMEL KAVRAM VE KURUMLARI

I. VERGİNİN TARAFLARI	61
A. Vergi Alacaklısı.....	61
B. Vergi Borçlusı.....	64
1. Mükellef.....	64
a. Mükellef Kavramı	64
b. Mükellef Hakları.....	67
c. Mükellefin Ödevleri	67
aa. Bildirmeler	68
bb. Defter Tutma	69
cc. Belge Düzenine Uyma	70
dd. Defter ve Belgeleri Saklama ve Gösterme.....	71
ee. Elektronik Cihaz Kullanma	72
ff. Beyanname Verme	72
gg. Vergi Kimlik Numarası	73
hh. Diğer Ödevler.....	73
2. Vergi Sorumlusu.....	74
a. Vergi Kesenlerin Sorumluluğu.. ..	76
b. Kanuni Temsilcilerin Sorumluluğu	77

c. Mirasçuların Sorumluluğu.	78
d. Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Sorumluluğu	79
e. Karnesiz Hizmet Erbabı Çalıştıranların Sorumluluğu	79
f. Katma Değer Vergisinde Vergi Sorumluluğu	80
3. Mükellefiyet ve Sorumlulukla İlgili Özel Sözleşmeler.	80
4. Ortaklaşa ve Zincirleme Sorumluluk	81
5. Vergi Ehliyeti	83
6. Vekâlet Yoluyla Temsil	85
II. VERGİNİN KONUSU	87
III. VERGİYİ DOĞURAN OLAY	89
A. Vergiyi Doğuran Olay Kavramı	89
B. Vergiyi Doğuran Olayın Saptanmasının Önemi ve Sonuçları. ...	90
C. Vergiyi Doğuran Olayın Kanunlarla Yasaklanmış Olması	92
IV. VERGİ MUAFİYET, İSTİSNA VE İNDİRİMLERİ.....	93
V. VERGİNİN MATRAHI	96
A. Verginin Matrahı Kavramı	96
B. Matrah Türleri	97
C. Matrahın Saptanmasına İlişkin Usuller.....	97
1. Beyan Usulü	98
2. Basit Usul.....	98
3. Karineler Usulü.....	99
4. İdarece Takdir Usulü.....	99
5. Götürü Usul.....	100
D. Matrahın Saptanmasına İlişkin Komisyonlar..	101
1. Takdir Komisyonları..	101
2. Ziraî Kazançlar İl ve Merkez Komisyonları.....	103
VI. VERGİ TARİFESİ	104
A. Tek Oranlı Tarife.....	105
B. Artan Oranlı Tarife.....	105

C. Tersine Artan Oranlı Tarife.....	106
D. Azalan Oranlı Tarife.....	106
VII. VERGİNİN TARHI	107
A. Verginin Tarhı Kavramı.....	107
B. Tarh Şekilleri.....	107
1. Beyannameye Dayanan Tarh.....	107
2. İkmalen Vergi Tarhı.....	109
3. Re'sen Vergi Tarhı	110
4. Verginin İdarece Tarhı.....	113
5. Vergi Hatalarının Düzeltilmesi Yoluyla Tarh.....	114
VIII. VERGİNİN TEBLİĞİ.....	115
A. Verginin Tebliğ Kavramı.....	115
B. Tebliğ Edilecek Belgeler.....	116
C. Tebliğ Yapılacak Kişiler.....	116
D. Tebliğ Usulleri	117
1. Posta ile Tebliğ.....	117
2. Elektronik Ortamda Tebliğ	118
3. Memur Aracılığıyla Tebliğ.....	118
4. Daire ve Komisyonunda Tebliğ.....	119
5. İlan Yoluyla Tebliğ.....	119
E. Hatalı Tebliğler.....	120
F. Tebliğ Yerine Geçen İşlemler	121
IX. VERGİNİN TAHAKKUKU	122
A. Verginin Tahakkuku Kavramı.....	122
B. Tahakkuk Şekilleri	123
1. Beyan Üzerinden Tarhedilen Vergilerde.....	123
2. İkmalen ve Re'sen Tarhiyatta.....	123
3. İdarece Tarhiyatta.....	123
4. Tahakkuku Tahsile Bağlı Vergilerde.....	124
X. VERGİ ALACAĞININ ORTADAN KALKMASI.....	124
A. Verginin Ödenmesi ve Tahsili.....	124
1. Verginin Ödenmesi	125

a. Verginin Ödenme Yeri.....	125
b. Verginin Ödenme Zamanı.....	126
c. Verginin Ödenme Şekilleri.....	128
aa. Verginin Mükellef Tarafından Ödenmesi.....	128
bb. Verginin Kaynakta Kesilmesi.....	128
cc. Geçici Vergi.....	129
dd. Verginin Mahsubu ve Takası.....	129
2. Verginin Tahsili ve Amme Alacaklarının Tahsil Usul	
Hakkında Kanun.....	130
a. Kamu Alacaklarının Korunması.....	131
aa. Teminat.....	131
bb. İhtiyati Haciz.....	132
cc. İhtiyati Tahakkuk.....	132
dd. Rüçhan Hakkı.....	133
b. Tecil, Tehir ve Gecikme Zammı ve Gecikme Faizi.....	133
c. Kamu Alacaklarının Cebren Tahsili.....	134
B. Zamanaşımı.....	136
1. Zamanaşımı Kavramı.....	136
2. Tahakkuk Zamanaşımı.....	138
3. Tahsil Zamanaşımı.....	140
C. Terkin.....	141
1. Terkin Kavramı.....	141
2. Terkin Türleri.....	141
a. Doğal Afetler Nedeniyle Terkin.....	142
b. Vergi Hatalarının Düzeltilmesi Nedeniyle Terkin.....	142
c. Yargı Kuruluşunun Kararına	
Dayanılarak Terkin.....	142
d. 6183 Sayılı Kanuna Göre Terkin.....	143
e. Tahakkuktan Vazgeçme.....	143
D. VERGİ AFFI.....	143
XI. VERGİ HUKUKUNDA SÜRELER.....	144
A. Süre Kavramı ve Türleri.....	144
B. Sürelerin Uzaması.....	145
1. Mücbir Nedenler.....	145
2. Ölüm Hali.....	146

3. Zor Durum.....	147
C. Sürelerin Hesaplanması.....	147

Üçüncü Bölüm
VERGİ İDARESİ

I. VERGİ İDARESİNİN ÖRGÜTLENMESİ.....	149
A. Maliye Bakanlığı.....	149
1. Merkez Örgütü.....	150
2. İl Örgütü.....	151
3. İlçe Örgütü.....	151
4. Vergi İdaresi.....	151
B. Diğer Örgütler.....	153
II. VERGİ İDARESİNİN BİLGİ EDİNMESİ.....	154
A. Yoklama.....	155
1. Yoklama Kavramı.....	155
2. Yoklamaya Yetkili Olanlar.....	156
3. Yoklama Yöntemi.....	157
B. Vergi İncelemesi.....	158
1. Vergi İncelemesi Kavramı.....	158
2. Vergi İncelemesine Yetkili Olanlar ve İncelemeye Tabi Olanlar.....	158
3. Vergi İncelemesinde Yöntem.....	159
C. Arama.....	161
1. Arama Kavramı.....	161
2. Aramanın Koşulları.....	161
3. Arama Yöntemi.....	162
D. Bilgi Toplama.....	162
1. Bilgi Toplama Kavramı.....	162
2. Bilgi Toplama Yöntemi.....	162
3. İstihbarat Arşivi.....	163

Dördüncü Bölüm
VERGİ SUÇ VE CEZALARI

I. VERGİ SUÇ VE CEZASI KAVRAMI VE HUKUKSAL NİTELİKLERİ..	165
A. Vergi Suç ve Cezası Kavramı.	165
B. Vergi Cezalarının Hukuksal Niteliği	167
II. VERGİ SUÇ VE CEZALARI..	168
A. Vergi Cezaları.	169
1. Vergi Ziyat Cezası.	169
2. Usulsüzlük.	169
a. Usulsüzlüğün Tanımı	169
b. Usulsüzlüğün Türleri ve Cezaları	169
aa. Genel Usulsüzlük	170
bb. Özel Usulsüzlük	172
3. Vergi Ziyat ve Usulsüzlük Cezalarında Tekrarlanma ve Birleşme	174
a. Tekrarlanma	174
aa. Tekrarlanma Kavramı	174
bb. Tekrarlanmada Cezalandırma	174
b. Birleşme	175
aa. Birleşme Kavramı	175
bb. Birleşme Şekilleri	174
bba. Tek Fiille Çeşitli Suçlar İşlenmesi	175
bbb. Ayrı Ayrı Fiillerle Birden Fazla Suç İşlenirse	176
B. Suçlar ve Cezalar	176
1. Kaçakçılık Suçu ve Cezası	176
2. Vergi Mahremiyetinin İhlali	177
3. Mükelleflerin Özel İşlerini Yapma	179
III. VERGİ CEZALARININ UYGULANMASI VE KALKMASI..	179
A. Vergi Cezalarının Uygulanması.	179
B. Vergi Cezalarının Kalkması.	180
1. Ödeme	180
2. Yanılma ve Görüş Değişikliği	181
3. Pişmanlık ve Islah	181

4. Ölüm..	182
5. Mücbir Nedenler..	183
6. Zamanaşımı.....	183
7. Cezalarda İndirim	185
8. Af	185
9. Vergi Hatalarının Düzeltilmesi ve Uzlaşma.....	185
10. Vergi Cezalarının Kalkmasının Diğer Yolları.....	186

Beşinci Bölüm

VERGİ UYUŞMAZLIKLARI VE VERGİ YARGISI

I. GENEL OLARAK VERGİ UYUŞMAZLIKLARI	187
II. VERGİ UYUŞMAZLIKLARININ İDARE AŞAMASINDA ÇÖZÜMLENMESİ	189
A. Vergi Hatalarının Düzeltilmesi.	189
1. Vergi Hatası Kavramı.....	189
2. Vergi Hatalarının Ortaya Çıkarılması ve Düzeltilmesi.....	191
B. Uzlaşma.....	193
1. Uzlaşma Kavramı.....	193
2. Uzlaşmanın Konusu ve Kapsamı	194
3. Uzlaşma Komisyonları ve Yetki Sınırları	195
4. Uzlaşmanın Sonuçları.....	196
5. Tarhiyat Öncesi Uzlaşma.	197
III. VERGİ YARGISI.....	197
A. Genel Olarak Vergi Yargısı.....	197
1. Vergi Yargısı Kavramı.....	197
2. Vergi Yargısının İşlevleri.	198
3. Vergi Yargısı Sistemleri.....	199
B. Türkiye'de Vergi Yargısı.....	201
1. Tarihsel Gelişim	201
2. Vergi Yargı Organlarının Kuruluş ve Görevleri	203
a. Vergi Mahkemeleri	203
b. Bölge İdare Mahkemeleri.....	204

c. Danıştay.....	204
3. Vergi Yargı Usulü.....	206
a. Vergi Yargı Usulünde Uygulanan Kanun Hükümleri.....	206
b. Vergi Davasının Açılması.....	207
aa. Vergi Davasının Konusu.....	207
bb. Vergi Davasını Açmaya Yetkili Olanlar.....	208
cc. Yetkili Vergi Mahkemesi.....	209
dd. Dava Açmada Şekil.....	210
ee. Dava Açma Süresi.....	210
ff. Dava Açmanın Tahsilata Etkisi.....	212
c. Vergi Davasının Görülmesi.....	212
d. Vergi Yargısında Kanıtlama.....	214
e. Kararların Sonuçları.....	217
f. Kararların Uygulanması.....	219
g. Kararlara Karşı Başvuru Yolları.....	219
aa. İstinaf.....	219
bb. Temyiz.....	220
cc. Kanun Yararına Bozma.....	222
dd. Yargılamanın Yenilenmesi.....	222
ee. Kararın Açıklanması ya da Aykırılığın Giderilmesi.....	223
ff. Yanlışlıkların Düzeltilmesi.....	224
KAYNAKÇA.....	225
KAVRAM DİZİNİ.....	235

ÖNSÖZ

Vergi hukuku kendine özgü kavram, ilke ve kurumları olan bağımsız bir hukuk koludur. Diğer alanlarda olduğu gibi vergi hukuku alanında da konuların yeterince anlaşılabilmesi için bu kavram, ilke ve kurumlar konusunda bilgi sahibi olmak gerekmektedir. Bu bilgileri edindikten sonra Türk Vergi Sistemi, vergi yargısı, vergi tekniği gibi vergi hukukunun temel konularını izleyebilmek daha kolay olmaktadır.

Ders kitabı niteliğinde hazırladığım bu kitabın birinci bölümünde vergi hukuku konusunda genel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde ise, vergi hukukunun bazı temel kavram ve kurumları incelenmiştir. Üçüncü bölümde vergi idaresine, dördüncü bölümde vergi suç ve cezalarına, beşinci ve son bölümde de vergi uyumsuzlukları ve vergi yargısına yer verilmiştir.

Kitabın bu baskısında getirilen mevzuat değişiklikleri, yargı kararlarındaki yeni gelişmeler ve öğretimde yeni yaklaşımlar göz önünde bulundurularak konular yeniden gözden geçirilmiş ve bazı değişiklik ve eklemeler yapılmıştır.

Kitabın yayın ve basım işlerinin izlenmesi konusunda gösterdikleri titizlik ve yakın ilgiden dolayı sayın Ünal Sevindik'e, baskıya hazırlıkta sayın Gamze Uçak'a, basım işlerini gerçekleştiren Tarcan Matbaa çalışanlarına gösterdikleri özen nedeniyle teşekkür ederim.

Prof. Dr. Sadık KIRBAŞ
İstanbul

KISALTMALAR

AATUHK.	:	Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun
a.g.e.	:	adı geçen eser
a.g.m.	:	adı geçen makale
AMKD.	:	Anayasa Mahkemesi Kararları Dergisi
An.	:	Anayasa
An. Mah.	:	Anayasa Mahkemesi
AÜHFD.	:	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
B.	:	Bası
BK.	:	Borçlar Kanunu
BKK.	:	Bakanlar Kurulu Kararı
BSMV	:	Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
bkz.	:	Bakınız
C.	:	Cilt
CMK	:	Ceza Mahkemeleri Kanunu
Çev.	:	Çeviren
D.	:	Daire
Dan.	:	Danıştay
DD.	:	Danıştay Dergisi
DDDK.	:	Danıştay Dava Daireleri Kurulu
Dan. İBK.	:	Danıştay İçtihatları Birleştirme Kararları
Dan. K.	:	Danıştay Kanunu
DVK.	:	Damga Vergisi Kanunu
E.	:	Esas
EVK.	:	Emlâk Vergisi Kanunu
GATT	:	Genel Ticaret ve Tarifeler Anlaşması
g.	:	gün
GİB	:	Gelir İdaresi Başkanlığı
GVK.	:	Gelir Vergisi Kanunu
Gid. VK.	:	Gider Vergileri Kanunu
HK.	:	Harçlar Kanunu
HMK	:	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBK	:	İçtihadı Birleştirme Kararı
İHAM	:	İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi

İÜİF.	:	İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi
İYUK.	:	İdari Yargılama Usulü Kanunu
K.	:	Karar
KDVK	:	Katma Değer Vergisi Kanunu
KHK.	:	Kanun Hükmünde Kararname
KK.	:	Köy Kanunu
KVK.	:	Kurumlar Vergisi Kanunu
md.	:	Madde
MTVK.	:	Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu
Mük	:	Mükerrer
ÖPVİK	:	Ödünç Para Verme İşleri Kanunu
ÖTVK	:	Özel Tüketim Vergisi Kanunu
PVSK.	:	Polis Vazife ve Selâhiyetleri Kanunu
R.G.	:	Resmi Gazete
S.	:	Sayı
SBFD.	:	Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
SGK.	:	Sosyal Güvenlik Kurumu
sh.	:	sayfa
s.K.	:	sayılı Kanun
TBBĐ	:	Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBMM.	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TOBB	:	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜRMOB	:	Türkiye Muhasebeciler, Serbest Muhasebeciler, Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
TCK.	:	Türk Ceza Kanunu
TMK.	:	Türk Medeni Kanunu
Uzl. Yön.	:	Uzlaşma Yönetmeliği
vb.	:	ve benzeri
vd.	:	ve devamı
VİVK.	:	Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu
VUK.	:	Vergi Usul Kanunu
Y.	:	Yıl
Yay.	:	Yayın